

DEĞİŞEN GÜÇ DENGELERİ KARŞISINDA TÜRKİYENİN DIŞ POLİTİKASI: TÜRKİYE-KATAR İLİŞKİLERİ

TURKEY'S FOREIGN POLICY IN THE FACE OF CHANGING POWER BALANCES: RELATIONS BETWEEN TURKEY AND QATAR

Öz

Bu çalışma sürekli değişen global güç dengeleri bağlamında Türkiye'nin dış siyaset yaklaşımını incelemekte ve bu bağlamda Katar ile olan ilişkilerinin stratejik önemini ele almaktadır. Makalenin amacı, değişen uluslararası ve bölgesel konjonktürler ışığında Türkiye ve Katar'ın yürüttükleri politikaların gelecek yönünü, güç konseptinin ve devletlerin sınıflandırılmasının farklı algılarını değerlendirerek anlamaktır. Konunun önemi, jeopolitik ve ideolojik etkenlerin birbiriyle nasıl ilişkili olduğunun ve Orta Doğu'da yer alan orta büyüklükte ve küçük devlet ilişkilerini etkileyen çeşitli dinamiklerin ve faktörlerin dikkatli bir şekilde incelenmesini gerektirmektedir. Araştırmada, liderlerin görüşleri, stratejik kültür, devlet, toplum ve yerel kurumlar arası ilişkiler gibi iç içe geçen değişkenler temel alınmıştır. Çalışma, yerel etkenler ile uluslararası ve bölgesel kritik noktaların iki ülkenin dış politikalarına etkisinin tartışıldığı neoklassik realist yaklaşımı teorik çerçeve olarak sunmaktadır. Çalışmanın bulguları, bağımsız ve birbirine bağlı değişkenlerin, Türkiye ve Katar arasındaki siyasi, askerî, ekonomik, kültürel ve medya ilişkilerinin gelişmesine olumlu katkı sunduğunu göstermekte ve iki ülke arasındaki ilişkilerin ilerleyen dönemlerde daha da kuvvetleneceğini öngörmektedir. Araştırmanın verilerini çeşitli resmi konuşmalar, medya yayınları, gazete ve dergi makaleleri, siyasetçilerin, akademisyenlerin ve alan uzmanlarının beyanlarından çıkarılan bilgiler oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Dış Politika, Güç, Türkiye, Katar, Neoklasik Realizm.

Abstract

This study examines Turkey's foreign policy approach in the context of the ever-changing global balance of power and addresses the strategic importance of its relations with Qatar in this context. The aim of the article is to understand the future direction of the policies pursued by Turkey and Qatar in the light of changing international and regional conjunctures by evaluating different perceptions of the concept of power and the classification of states. The importance of the subject requires a careful examination of how geopolitical and ideological factors are related to each other and various dynamics and factors affecting medium-sized and small state relations in the Middle East. The study is based on intertwined variables such as the views of leaders, strategic culture, state, society and local institutional relations. The study employs the neoclassical realist approach as a theoretical framework in which the effects of local factors and international and regional critical points on the foreign policies of the two countries are discussed. The findings of the study show that independent and interdependent variables positively contribute to the development of political, military, economic, cultural and media relations between Turkey and Qatar and predict that the relations between the two countries will strengthen further in the future. The data of the research consists of information extracted from various

İlqar VERDIXANOV*

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Milli Savunma Üniversitesi, Atatürk Stratejik Araştırmalar ve Lisansüstü Eğitim Enstitüsü (ATASAREN), Strateji ve Güvenlik Araştırmaları Ana Bilim Dalı, Güvenlik Araştırmaları Yüksek Lisans Programı

E-posta/E-mail:

ilqar.verdixanov86@gmail.com

Orcid: 0009-0008-6233-6796

Başvuru/Submitted: 14.11.2023

Kabul/Accepted : 27.03.2024

official speeches, media publications, newspaper and magazine articles, and statements of politicians, academics and field experts.

Keywords: *Foreign Policy, Power, Türkiye, Qatar, Neoclassical Realism.*

Giriş

Uluslararası sistemi bir dizi farklı oyuncu oluşturmaktadır. Yine uluslararası sistemdeki güç dağılımı uluslararası sistemin şeklini etkilerken, uluslar "büyük güç", "orta büyüklükte güç" ve "küçük ölçekli güç" olarak sınıflandırılmaktadır. Bu, Avrupa'da ulus-devlet sisteminin kurulmasıyla ön plana çıkan eski bir sınıflandırmadır ve ilk olarak dünyayı üç devlet kategorisine ayıran Milano Belediye Başkanı tarafından önerilmiştir: "imparatorluk" (grandissime), "orta büyüklükte güç" (mezano) ve "küçük ölçekli güç" (Rudd, 2006). Büyük güçlerin etkisine, etki alanlarının genişliğine ve uluslararası sistem üzerindeki hegemonyalarına rağmen, orta ve küçük güçler, uluslararası sistemin yapısındaki ve çeşitli güçlerdeki değişikliklerle orantılı olarak güçlerini, etkilerini ve konumlarını en üst düzeye çıkarmaya çalışmaktadırlar. Orta Doğu, diğer bölgelerin aksine, savaşlarının şiddeti ve sık sık gündem değiştirmesiyle tanınmaktadır. Sonuç olarak, bölgenin orta ve küçük güçleri diğer bölgelerin orta ve küçük güçlerinden farklılık göstermekte, bölgede hiçbir devlet büyük güç olamamakta ve neredeyse tüm büyük güçler bu coğrafyada varlık göstermektedir. Soğuk Savaş'ın sona ermesinin ardından, iki kutuplu sistemin çökmesi, büyük güçlerle olan bağlantıları ve uluslararası düzenin istikrarına olası müdahaleleri, gelişmekte olan ulusların veya orta ölçekli güçlerin rolü daha geniş bir şekilde tartışılmaya başlanılmıştır. Aynı çerçevede, bazı küçük milletler uluslararası siyasette kilit roller oynamış, bazı çatışmaların başlama ve bitme sebebi olmuş, bazıları da alt bölge düzeyinde öne çıkmışlardır.

Araştırmada, kimin orta güç ve kimin küçük devlet olduğunu belirlemek için üç özellik kullanılmıştır. Bunlardan ilki "güç"tür (power), devlet otoritesini etkin bir şekilde kullanacak ve müzakerelerde ve zorluklara çözüm bulmada kendi ağırlığını taşıyacak kadar güçlü olmalıdır. "Nüfuz" (influence) ikincisidir. Bu teoriye göre, devletin dünya çapında güçlü bir varlığı olmalıdır. "Kimlik politikaları" (identity policies) üçüncü ihtiyacı oluşturmaktadır (Oosterveld ve Torossian, 2018). Buna göre, ulus-devlet, özellikle iyi bir küresel vatandaşlığın gelişimini teşvik etmeyi hedefleyen ve yurt içinde medeni ve siyasi hakları korumak için olumlu bir itibara sahip olan diplomatik çözümler izleme kapasitesini gösteren bir kimliğe sahip olmalıdır. Çalışma, orta büyüklükteki güçler ile küçük devletleri kategorize etme kriterlerinin belirlenmesinin ardından Neoklasik realizm kuramı çerçevesinde tartışarak ikisi arasındaki bağlantıyı anlamaya çalışmaktadır. Küçük devlet analizinin en rekabetçi teorileri, 1998'de Goetschel tarafından tanımlandığı gibi neoklasik ve yapısal gerçekçiliktir (Goetschel, 1998:14-15). Carvalho ve Neumann'ın yaklaşımı da benzer şekilde neoklasik gerçekçilik üzerine kurulmuştur. Bunun birkaç nedeni bilinmektedir. İlki, maddi gücün göreceli olanaklarını ve sistemin konumunu belirlemede devletin rolünü onaylar. İkincisi, yerel düzeydeki faktörleri kabul eder ve bu değişkenlerin devletin eylemleri ile uluslararası sistemin baskıları arasında mevcut olduğunu varsayar. Bu nedenle, devlet eylemleri ve etkileri, mali kaynakların miktarından her zaman etkilenmemektedir. Bazı hükümetler neye sahip olduklarının farkında bile değilken, diğerleri imkânlarının üzerinde hareket etmektedirler. Bu çalışmada teorik değişkenler pratik olarak ele alınmaktadır (Neumann ve Gstöhl, 2006:7-16).

Sovyetler Birliği'nin yıkılmasıyla birlikte küresel düzenin çift kutuplu yapıdan tek kutuplu bir yapıya dönüşmesine bağlı olarak devletler arası durumdaki değişiklik, devletlerin siyasetlerini de etkilemiş ve bölge ülkeleri yeni duruma göre ilişkiler kurmuşlardır. Yine bunları takip eden bölgesel durumlar da ilişkilerin düzeltilmesi için yeni alanların açılmasına katkı sağlamıştır. Öyle ki ülke liderlerinin tasavvurları, küresel ve bölgesel sisteme bakışları ikili ilişkiler üzerinde etkili olmuştur. Yeni bir vizyona sahip Emir Hamed bin Halife 1995'te ülke yönetimine gelmiştir. Türkiye'de ise uluslararası ilişkiler, ekonomik ve politik güdülerle ilgili daha açık ve çoğulcu bir

bakış açısıyla AK Parti'nin 2002'de iktidara gelmesi genel olarak Körfez ve özel olarak da Türkiye-Katar ilişkileri açısından faydalı olmuştur. Arap Baharı'nın başlamasıyla Ankara-Doha ilişkilerinin yüksek ticaret ve yatırım hacminde temsil edilen ekonomik ve askerî ilişkilerin gelişmesi ve 2017'de Katar'da bir Türk askerî üssünün kurulması seviyesine ulaşmasıyla iki ülkenin tek bir blok oluşturma olasılığı ve bu bloğun doğası, hedefleri, yönleri ve geleceği hakkında birçok soruyu ortaya çıkarmıştır. Bu nedenle iki ülke arasındaki ilişkide iki temel birbirine bağlı olduğu ve bunlardan birisiyle ilişkiyi azaltmayan neoklasik realizm teorisi çerçevesinde farklı güçlerle ilişkiler kurulması teamülü tercih edilmiştir.

Çalışmanın amacı güç kavramının ve devlet sınıflandırmasının birden fazla şekilde yorumlandığı bir ortamda değişen uluslararası ve bölgesel koşullar altında iki devletin ortak hareketinin geleceği konusunda orta büyüklükte güç ile küçük devlet (Türkiye-Katar) arasındaki özel ilişkileri ve iki ülkenin ortak hareketinin geleceğini nasıl etkileyeceğini ortaya koymaktır. Konunun önemi, kapsamlı bir bakış açısıyla Ortadoğu'da orta büyüklükteki güç olarak Türkiye Cumhuriyeti'nin bölgesel bir aktör olabilmesi yolunda küçük devlet olan Katarla ilişkisini etkileyen nedenleri, unsurları, gelişmeleri doğru bir şekilde değerlendirmekten geçtiği düşüncesinden kaynaklanmaktadır. Bu çalışmanın teorik çerçevesini, iç içe değişkenler olarak liderlerin bakış açılarını, stratejik kültürü, devlet, toplum ve yerel kurumlar arasındaki ilişkileri ve bağımsız değişken olarak ise iki ülkenin dış politikaları üzerindeki etkisi olan yerel faktörleri, uluslararası ve bölgesel düzeydeki sistemik değişimleri değerlendirmekle en önemli uluslararası ve bölgesel dönüm noktaları üzerinden tartışarak Neoklasik Realizm kuramı oluşturmaktadır. Bu makalenin hipotezi orta büyüklükte bir güç olan Türkiye'nin küçük bir devlet olan Katar ile ilişkilerini daha sık ilerletmesinin bölgesel güç olma yolunda ona büyük bir katkı sağlayacağı ve faydalı olacaktır. Çalışmanın sorunsal Türkiye ile Katar arasındaki ilişkilerin kimlik ve ideolojik değerler üzerine mi yoksa soyut çıkarlar üzerine mi kurulu olması, bununla beraber bu ilişkilerin diğer bölge devletlerinin tutumlarına ve davranışlarına muhtemel etkilerinin neler olduğu şeklindedir.

Çalışmada mevcut kaynaklar ve yorumlar ışığında, nitel araştırma yöntemlerinden içerik ve söylem analizi kullanılarak kavramsal, kuramsal ve tarihsel bir çerçeve oluşturmak için betimleyici bir yaklaşım kullanılmıştır. Çalışma, coğrafi olarak Ortadoğu, Soğuk Savaş sonrası tarih ve teorik olarak neoklasik gerçekçilik ile sınırlanmıştır.

1. Kuramsal Çerçeve: Neoklasik Realizm

Büyük güç zayıflarken doğru kriterlere sahip orta ölçekli bir güç ile küçük bir devlet savunma ittifakına girdiklerinde ve fırsat bulduklarında bölgenin şekillenmesinde doğrudan etkili olabilecekleri tahmin edilebilir bir sonuç olarak ortaya çıkmaktadır. Bu ittifak, diğer güçler tarafından tehdit edilebilecek bir noktaya geldiğinde, zamanla tek bir güç olarak işlemeye başlayacaktır. Söz konusu iki devlet arasındaki ilişkiyi incelemek için kullanılan teoriye gelince, çalışmanın olaylara birden fazla açıdan bakan eksiksiz bir teoriye ihtiyacı olduğu görülmektedir. Sonuç olarak, çalışmada ilgili ulusların iç sistemlerinin, ideolojilerinin ve stratejik kültürlerinin de dikkate alınması gerektiğini ve analizi tek kutuplu sistemin yapısı düzeyinde sınırlamanın yanlış olduğunu iddia eden Neoklasik Realist Teori kullanılmıştır. İç sistem düzeyinde, neoklasik gerçekçilik, devlet olanakları ve işlevleri açısından liderler ve elitler gibi temel bir boyuta atıfta bulunmaktadır. Neoklasik gerçekçilik, yapısal gerçekçiliğin sistem düzeyini, klasik gerçekçiliğin yerel değişkenleri ile birlikte neoliberalizm ve yapısalcılığın entegre değişkenleri gibi karşıt teorileri benimsemiştir. Bu kombinasyon, bir bileşene odaklanıp diğerlerini göz ardı eden bir yaklaşımdan kaçınma olanağı ve geniş bir kapsam sağladığı için ön plana çıkmıştır (Lobell, 2009:43).

Bu çalışmada, bağımsız değişken olarak "sistemik uyarılar" ve iç içe geçmiş dört değişkenin birlikte kullanıldığı neoklasik realizm ilkeleri temel alınmaktadır. Bunlara liderlerin

tutumları, stratejik kültür, devlet-toplum bağlantıları ve yerel kurumlar dahildir. Ayrıca devletin dış politikası bağımsız bir değişken olarak değerlendirilmektedir. Teoriye göre bu iç içe geçmiş faktörlerin kullanılması, kısa dönemde krizler sırasında devletlerin davranışlarının bir resmini verir ve devletin uzun vadeli, geniş politika planlamasına ve stratejik uyumuna katkıda bulunmaktadır (Schirm, 2010:197-221).

İki ulusun bir diğer özelliği de süper güçle olan samimi ilişkileridir. Arap Baharı sırasında Türkiye ve Katar'ın bölgesel duruma bakış açısı bölgedeki diğer ülkelerden farklı olmuştur. İki ülke arasındaki yakınlaşma jeopolitik ve ideolojik değişkenler üzerinden yorumlanmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda, iki devletin orta güç ve küçük devletler olarak tasnif edilmesinin gerekçesi, ihtiyaçları ve beklentileri, liderlerin alguları ve stratejik kültür, iki devletin sistemdeki konumu ve etkisi, uluslararası ve bölgesel sistemsel değişimlere etkisi de bu kapsamda değerlendirilmeye çalışılmıştır. Çalışmada, 2002-2020 döneminde önem kazanmış Türkiye ile Katar arasındaki ikili ilişkilerde bağımsız ve iç içe geçmiş değişkenleri değerlendirmekle birlikte, uluslararası sistemin farklı olduğu ve iki ülkenin pozisyonlarının farklı olduğu bir dönemde Türkiye ile Katar arasındaki tarihsel ilişkilere de geniş yer verilmiştir.

2. Orta Büyüklükte Bir Güç Türkiye

Liberal, realist ya da sınıflandırma yapan tüm uluslararası ilişkiler kuramlarında Türkiye orta ölçekli bir güç olarak kategorize edilmektedir. İster devletin maddi yeteneklerine dayalı gerçekçi bir bakış açısından, ister maddi olmayan beklentilere dayalı liberal bir bakış açısından, çoğu analiz Türkiye'nin orta ölçekli bir güç olduğunu teyit etmektedir. Türkiye, toprakları, Doğu ile Batı arasındaki üstün coğrafi konumu, nüfusu, GSYİH'sı, askerî harcamaları ve askerî kabiliyetine göre orta büyüklükte bir devlet olarak değerlendirilmektedir. Nüfus istatistiklerine göre Türkiye'nin 84.075.105 nüfusu (16 Mart 2020 itibarıyla) dünya nüfusunun yüzde 1,08'ini temsil etmekle 17. sırada yer almaktadır ve yaş ortalaması 30,2'dir (Worldometers, 2020). Orta ölçekli güçler için önemli olan, fırsatları ve istekleri dengeleme kapasitesinin var olmasıdır.

Türkiye, toplam 687 bin askerle NATO'nun en büyük ikinci ordusuna sahiptir. 2018'de Türkiye'nin askerî harcamaları yüzde 24 artarak 19 milyar dolara ulaşmıştır. Bu, dünyadaki on beş büyük askerî harcama arasında en yüksek yıllık orandır (SIPRI, 2019). Türk savunma sanayi ihracatı ise önemli ölçüde artmıştır. Türkiye, insansız hava araçları, zırhlı araçlar ve helikopterlerin geliştirilmesinde çok başarılı olmuştur. Ankara ile Brüksel arasındaki zaman zaman ortaya çıkan sorunlara rağmen Türkiye, NATO üyeliğinin güvenliğini güvence altına aldığı anlamaktadır. NATO dünyanın en güçlü caydırıcı gücü konumundadır. Benzer şekilde, Türkiye'nin NATO üyeliği onu Rusya için cazip bir müttefik yapmaktadır. Sonuç olarak Türkiye, müttefik olmayan hükümetlerle yeni ilişkiler kurarken NATO üyesi olarak kalmak istemektedir (Yalçın, 2018). Böylece, nüfus, GSYİH ve askerî harcamalar gibi birincil maddi faktörlere bakıldığında, Türkiye'nin orta ölçekli bir güç olduğu kabul edilmektedir.

Orta ölçekli güçler, etki düzeyinde bazı amaçlarını gerçekleştirmek için uluslararası kurumları kullanmaktadırlar. Türkiye, NATO ve G20 de dahil olmak üzere birçok uluslararası örgütün üyesidir ve (olasılıklar azalsa da) AB adayıdır. Ayrıca birçok ülke ile üst düzey danışma konseyleri ve serbest ticaret anlaşması vardır. Türkiye ayrıca Kıtalararası Ekonomik İşbirliği (MIKTA: Meksika, Endonezya, Güney Kore, Türkiye, Avustralya grubu) üyesidir (MIKTA, 2013). Yüz kırka yakın büyükelçiliği ve yüz yetmiş üç konsolosluğu ile etkisi bakımından orta büyüklükte bir güçtür. Aynı kritere göre diğer bir gösterge, en az bir kez BMGK veya İnsan Hakları Konseyi'ne seçilmektir ki, Türkiye, 1951-1952, 1954-1955, 1961 ve 2009-2010'da BM Güvenlik Konseyi'ne seçilmiştir (Alrantisi, 2021:92).

Türkiye'nin geleneksel bir orta güç değil, yükselen bir orta güç olduğu varsayılmaktadır. Geleneksel ve gelişmekte olan orta ölçekli güçler arasındaki farklara baktığımızda, yükselen

güçlerin bölgesel nüfuzuna daha fazla önem verdiklerini (Türkiye'nin Orta Doğu'daki nüfuzunu artırmaya çalıştığı açıktır) ve bölgesel etkiyi kendi lehlerine değiştirmek istediklerini görülmektedir. Geleneksel orta büyüklükteki devletler arasında Kanada, Yeni Zelanda ve Avustralya bulunmaktadır. Geleneksel orta ölçekli güçler, süper güç ABD'nin yörüngesinde olan devletler iken, Türkiye bu büyük güce farklı aşamalarda sıklıkla karşı çıkmış ve fikir ayrılığına düşmüştür. Kıbrıs anlaşmazlığı, ABD'nin 2003 Irak Savaşı sırasında topraklarını kullanmasına izin vermemesi, 2014'ten sonra Suriye'de SDG desteğine şiddetli direnişi, son Rus S-400 hava savunma sistemi konusundaki anlaşmazlık ve ABD'ye meydan okuyarak Kudüs'ü İsrail'in başkenti olarak tanıma kararını reddetmesi ve Ocak 2019'da Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın ABD Uluslararası Güvenlik Danışmanı John Bolton ile görüşmeyi reddetmesi bunun bazı örnekleridir (Alrantsi, 2021:98).

3. Akıllı Küçük Devlet Olarak Katar

Katar, Arap Yarımadası'nın doğu kıyısında, Basra Körfezi denizleriyle çevrili bir yarımadadır. Birinci Dünya Savaşı öncesinde 1914 yılına kadar sembolik olarak Osmanlı idaresinde kalmış, Birinci Dünya Savaşı sırasında 1916 yılında İngiliz yönetimi altında girmiştir. Katar, 11.586 metrekare arazide bağımsızlığını ilan ederek, yüzölçümü bakımından dünyada 165. sırada yer olan ülke 2,6 milyon kişiye ev sahipliği yapmaktadır (2018 istatistiklerine göre). Katarlılar, nüfusunun yaklaşık yüzde 21'ini veya 300 bin kişiyi oluşturuyor. Katar, nüfus bakımından dünyada 143. sırada yer almaktadır (Worldometers, 2020). Katar ekonomisinin toplam büyüklüğü yaklaşık 204 milyar dolardır ve dünyada 54. sırada yer alıyor. Yılda 166 bin dolar ile dünyanın en yüksek kişi başına düşen gelirine sahiptir (Statics Times, 2019). Katar'ın gayri safi yurtiçi hasılasının %85 petrol ve doğal gaz satışlarından geliyor. Dünyanın doğal gaz üretiminin yaklaşık %30'una katkıda bulunan ve en büyük sıvılaştırılmış doğal gaz (LNG) üreticisi ve ihracatçısı olan Katar, GSYİH'sının %60'ını doğal gazdan elde ediyor (Worldometers, 2020). Katar, ekonomik gücünü ve doğal gaz rezervlerini enerji piyasasında ve uluslararası arenada başarı elde etmek için kullanmaya çalışmaktadır.

Devletleri sınıflandırma kriterlerine göre Katar, maddi düzeyde büyüklük, nüfus ve askerî güç açısından küçük bir devlettir. Katar'ın maddi olmayan varlıklar, özellikle yumuşak güç açısından potansiyalinin yüksek olduğu belirtilmektedir. Hem resmî hem de popüler diplomasi açısından uluslararası arabuluculuk ve insani yardımda önemli bir rol oynamaktadır. Katar diplomasisi, barışı korumak ve krizleri çözmek için önemli çabalar sarf etmiştir. Afrika Boynuzu'nda Cibuti ile Eritre arasında şiddet çıkmasını önlemiş, 2006'da Lübnan'da, 2003-2010'da Sudan'ın Darfur bölgesinde ve 2007'de Yemen'de iç gerilimi azaltılmasında etkin olmuştur. ABD hükümeti ile Taliban hareketi arasında görüşmelerin yürütülmesinde aktif bir rol almıştır (Kurşun, 2019).

Devletlerin güç ve nüfuzunun hesaplanmasında kullanılan kriterlere göre Katar, mali kaynaklar açısından küçük bir devlet olarak sınıflandırılabilir. Ancak, Doha yönetiminin nüfuzu ve dış siyasi etkinliği, bölgenin orta ölçekli devletlerinden önemli ölçüde fazladır. Ülkenin 98 büyükelçiliği, 13 konsoloslugu ve temsilcilikleri bulunmaktadır. Katar'ın başkenti Doha'da 105 büyükelçilik, bir konsolosluk ve iki temsilcilik bulunuyor (Qatar Embassies & Consulates, 2021).

Sonuç olarak, Katar'ın mali açıdan küçük bir devlet olduğu konusunda hemfikir olursa da dış politika imkânları konusunda ihtilaflar bulunmaktadır. Örneğin 2011'den sonra Mısır ve Suriye devrimlerini desteklediğinde sırasıyla Suudi Arabistan ve İran ile karşı karşıya gelmiştir. Mali kaynakların (bölge, nüfus ve askerî güç) eksikliğine, iki büyük komşu arasında sıkışmasına ve büyük güçlerin baskısına rağmen, yürüttüğü akıllı devlet stratejisi Katar'ı bölgedeki diğer küçük hükümetlerden ayırmaktadır. ABD ile mükemmel ilişkileri sürdürürken, Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri'nin uyguladığı ambargoyu aşmak için Türkiye'den yardım almıştır. Katar'ın, dış yardım ve askerî yardım olmadan kendi güvenlik ve savunmasını sağlayamaması da

dahil olmak üzere, küçük devletlere özgü bir dizi zayıf niteliğe sahip olduğu açıktır. Bir ABD üssüne ev sahipliği yapmak, Batılı hükümetlerle askerî anlaşmalar yapmak, Türkiye ile savunma işbirliği anlaşması gibi güçlü ittifak seçimleri yapmak ve yüksek GSYİH, yumuşak güç araçlarının etkin kullanımı¹ ve muazzam bir diplomatik varlık gibi değişkenler Katar'ı farklı bir devlet yapmaktadır.

4. Türkiye ile Katar Arasındaki İlişkilerin Tarihi Gelişimi

Türkiye ile Katar arasındaki siyasi, askerî, ekonomik, kültürel ve medya alanlarında yakınlaşma, bağımsız ve birbirine bağlı unsurların birlikte getirdiği sonuçlardan kaynaklanmaktadır. Türkiye (Osmanlı İmparatorluğu) ile Katar arasındaki bağları değerlendirirken, küresel sistemi ve çeşitli bölgesel koşulları anlamak için 1871-1916 yılları arasındaki dönemi ve ardından günümüze kadar olan gelişimi göz önünde bulundurmak önemlidir. Katar, Birinci Dünya Savaşı'nın patlak vermesine kadar İngilizlerle bir antlaşma imzalamayan tek ülke olmuştur. Osmanlı Devleti ile dönemin Katar şeyhi Casim Ali Sani ve babası Muhammed bin Sani arasında 1871 yılında başlayan olumlu münasebetler İngilizlerle savunma ittifakının imzalandığı 1916 yılına kadar sürmüştür. Katar, 1916'dan 1971'e kadar İngiliz mandası olmasından mütevellit devletlerarası bağlantılar geliştirilmesi engellenmiştir. Petrol fiyatlarının en yüksek olduğu 1965'ten sonra ilişkileri geliştirme şansı doğmuştur (Kurşun, 2019). Katar'ın bağımsızlığını kazandığı 1971 yılından 1995 yılına kadar etkili bir dış politikası olmamıştır. Sovyetler Birliği'nin dağılması, küresel düzenin iki kutuplu bir yapıdan tek kutuplu bir yapıya dönüşmesi nedeniyle devletler arası durumun da değişmesini beraberinde getirmiş, bu durum devletlerin politikalarını etkilemiş ve bölge ülkeleri ilişkilerini yeni koşullara göre uyarlamıştır.

Osmanlı kayıtlarına göre Katar tabiri ilk olarak 1555 yılında kullanılmış olup, denizciler olduğu ve her türden binden fazla gemiye sahip olması şeklinde arşivlerde belgelendiği bildirilmektedir. 18 Eylül 1871'de İngiliz Büyükelçisi Smith, Katar'ın Bid bölgesinde Türk bayrağının dalgalandığını bildirmiştir (Kurşun, 2002). Osmanlı padişahı adına camilerde hutbe okutmakla, sınırlı miktarda vergileri merkeze göndermekle ve bölge işlerine karışmamakla yetinmiş, Osmanlı bayrağının orada çekilmesini zorunlu kılmamıştır. Çünkü Hicaz ve Ahsa gibi bazı bölgeleri kendi toprakları olarak görmüştür. Ancak bölgede bir türbülansın ortaya çıkması ve artan İngiliz müdahalesi ile Osmanlı otoritesi bayrak dikilmesine önem vermiştir. Bu kapsamda Katar'a ilki Casim'in konutunda, ikincisi Vekre bölgesinde olmakla dikilmesi için dört bayrak gönderilmiştir. Üçüncü bayrak Hur al-Shaqiq'e, dördüncüsü ise (şu anda ABD askerî üssünün bulunduğu) Adid bölgesine gönderilmiştir (Kurşun, 2008:212).

Çalışmada neoklasik gerçekçilik yaklaşımı kullanıldığı için, sürecin izlenebilirliği üzerinden olayların seyri ve zamansal gelişimi takip edilmekte ve bu sayede çeşitli gözlemler yapılabilmektedir. Bu tarihsel anlatıma dayanarak, Osmanlı döneminin Katar ile olan etkileşimlerine ilişkin çeşitli sonuçlar elde edilmektedir. Osmanlı devleti ile büyük bir güç olan İngilizler arasında savaş alanı oluşturulması da bunlardan biridir. Osmanlı İmparatorluğu'nun büyük bir dünya gücü olarak gerilemesi, bölgedeki yerel gelişmeler ve bazı aşiretlerin Müslüman Birliği'ne dair karışık algılar ve bu birliği İngiliz yönetimine karşı direnerek sürdürme gerekliliği bu sonuca yol açmıştır. Şeyh Cassim'in hayatının, Katar'ın mevcut liderleri Şeyh Tamim bin Hamed Sani ve babası Hamed bin Khalifa'ya ilham kaynağı olduğu uzmanlarca belirtilmektedir. Katar'ın milli bayram kutlamalarının, İngiltere ile yapılan anlaşmanın feshedildiği 3 Eylül 1971'den farklı olarak, Şeyh Kazım'ın Katar'ın başına geçtiği 18 Kasım 1878 tarihine gerçekleştirilmesi, Casim'in milli mücadelesini sürdürdüğünün göstergelerinden biridir. Ayrıca Haziran 2013'te Emirliğin başına geçmek için yaptığı konuşmada ve 2017'de Körfez meselesine

¹ Al Jazeera, arabuluculuk çalışmaları, Dünya kupasının düzenlenmesi vb.

ilişkin yaptığı açıklama zamanı Şeyh Temim'in arkasında Şeyh Casim'in portresinin yer alması ve bunun kanıtı sayılabilir (Independent, 2017).

Türkiye-Katar ilişkileri, Katar'ın 1971 yılında bağımsızlığını kazanmasının ardından diplomatik ilişkilerin kurulması yoluyla başlamıştır. Doha'daki Türk Büyükelçiliği ilk olarak 1980 yılında, Ankara'daki Katar Büyükelçiliği ise ilk olarak 1992 yılında açılmıştır. Türkiye-Körfez ilişkilerindeki gelişimin bir yansıması, Haziran 2004'te NATO zirvesinde başlatılan İstanbul İşbirliği Girişimi'ne Katar, Birleşik Arap Emirlikleri, Kuveyt ve Bahreyn 2005 yılında katılması olmuştur (NATO Dergisi, 2019). Suudi Arabistan'ın karşılıklı ziyaretleri Kral Abdullah'ın 2006 ve 2007 yıllarında Ankara'ya yaptığı en üst düzey ziyaretlerle devam ettirilmiştir. Bu eğilim, 2008 yılında altı KİK üyesi ve Türk Dışişleri Bakanı'ndan oluşan ve ekonomik ve askerî işbirliğini etkileyen Stratejik İlişkiler Konseyi'nin kurulmasıyla doruğa ulaşmıştır (Jabbour, 2019:165). Arap Baharı'nın yükselişiyle birlikte, Türk-Katar ilişkileri birçok sektörde büyük ölçüde iyileşmiş ve her birinin dış politikalarının uyumu bu gelişmeyi sağlamıştır. Arap Baharı'na destek veya karşıtlık, bölge ülkeleri arasında ayırt edici bir unsur olmasına rağmen, Türkiye ve Katar kendilerini aynı tarafta bulmuşlardır. Sonuç olarak, ikili ticaret hacmindeki artış, askerî anlaşmaların imzalanması, dış politikalarının uyumu ve krizler zamanı iki ülke arasındaki dayanışma, Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi'nin kurulması ile neticelenen ciddi ilişkilerin kurulmasına zemin yaratmıştır (Pala ve Aras, 2015:286-302).

Türkiye Katar ilişkilerinin geliştirilmesinde ve güçlenmesinde Türkiye'nin Irak Savaşı politikasında etkisi olmuştur. Türkiye'nin Saddam Hüseyin rejimiyle iletişim kurarak savaştan kaçınmaya çalışması, süper güce karşı ülkesinin çıkarlarını bağımsız olarak savunan orta ölçekli bir güç olarak Türk diplomasisinin kurulmasında bir dönüm noktası olarak görülmektedir. Irak'a karşı bir tampon bölgeye ek olarak Türkiye, Irak Savaşı'na katılmayı kabul etmeden önce ABD'den 6 milyar dolar hibe ve 34 milyar dolar borç tazminatı talep etmiştir. ABD, Saddam Hüseyin rejiminin devrilmesi ve topraklarının kullanılmasında oluşan boşluğu doldurmak isteyen Türk hükümetine anlaşması karşılığında Türkiye'ye 60.000 asker konuşlandırma izni vermiştir (Jabbour, 2019:148). Ancak Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde (TBMM) ret oyu az bir çoğunlukla galip gelmiştir. Bu karar, ABD ilişkilerinde ve başta Katar devleti olmak üzere bölge halklarının ve uluslarının Türkiye'ye bakış açılarında bir dönüm noktası olarak görülmektedir. Bu, Ankara'nın bağımsız karar almasına yardımcı olmuş ve Türkiye'nin süper gücün arzusunu reddetme yeteneğini göstermiştir. Katar, Suudi Arabistan'ın ABD çıkarlarıyla işbirliği yapma konusundaki isteksizliğinden yararlanmış ve üssünü Türkiye'nin Irak Savaşı'ndaki pozisyonuna uygun olarak kullanmak için resmî bir anlaşma imzalamıştır. Bölgede Amerika Birleşik Devletleri'nden farklı bir perspektiften haber yapan tek medya kuruluşu olduğu için El Cezire, Amerikan askerlerinin Irak'a saldırmak için Türk topraklarını kullanmasına izin vermeme konusunda Türkiye'nin itibarına olumlu katkıda bulunmuştur. Katar'ın El Cezire'yi 1996'da kanalın medyadaki etkisinden yararlanmak ve kendisini daha tanınır bir ülke haline getirmek amacıyla kurduğu ve desteklediği bilinmektedir.

5. Krizler Döneminde İkili İlişkiler

Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri ve Bahreyn, 5 Mart 2014'te Katar'daki büyükelçilerini geri çekmişlerdir. Bu ülkeler tarafından yapılan açıklamaya göre, buna Doha'nın yaklaşımının imzalanan güvenlik anlaşmasıyla çelişkili olması neden olmuştur. Sekiz aylık süreç ve Kuveyt devletinin arabuluculuk çabalarının ardından üç ülke, 16 Kasım 2014'te "Riyad Ek Anlaşması"nın imzalandığı Riyad Zirvesi'nin ardından büyükelçilerinin geri döndüğünü açıklamıştır (Alrantisi, 2021:182). Daha sonra, 5 Haziran 2017'de dört ülke (Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri, Bahreyn ve Mısır), sağladıkları talep ve koşullara boyun eğeceği beklentisiyle Katar ile diplomatik ilişkilerini keserek hava ve kara ambargosu uygulamışlardır. Türkiye, krizin çözümü için aktif bir diplomatik rol üstlenmiş ve Katar'a temel ihtiyaç maddelerini tedarik ederek ambargonun ekonomik etkisini hafifletmeye çalışmıştır. Türkiye,

Katar'a gıda tedariki için bir hava koridoru oluşturmuş ve ablukanın ilanından sonraki 48 saat içinde Türk gıda ürünlerini Katar pazarına ulaştırmıştır. Türkiye, Katar'a silahlı personelinin konuşlandırılması için meclis iznini hızlandırmış ve bu ülkeye askerî birlikler göndermiştir (Bakir, 2018). Bu ittifak, her iki ülkenin de bölgesel sorunlar ve Arap Baharı konusunda aynı jeopolitik perspektifi paylaşması gerçeğiyle güçlenmiştir. Kriz sırasında bu iki ülke, Katar'ın Arap devletleri arasındaki ideolojik ve jeopolitik çatışmada yalnız olmadığını ve durumu hafifletmek için dışarıdan istikrar sağlayıcı bir rol oynadığını göstermişlerdir. Türkiye bu krizde Katar'a yardım etmeseydizse Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri, Mısır, İsrail ve Ürdün'ün Katar karşıtı eksenini ivme kazanacaktı. Buda hem kendisi hem de yurt dışı politikaları üzerinde daha da büyük bir baskı uygulanması için zemin yaratacaktı.

Katar devleti, 15 Temmuz 2016 akşamı Türkiye'de gerçekleştirilen başarısız darbe girişimine karşı uluslararası hukuka ve meşruiyet anlayışına uygun bir duruş sergileyerek darbe girişimini reddettiğini ve demokratik olarak seçilmiş hükümeti desteklediğini ilan etmiştir. Katar liderliği, 15 Temmuz gecesine boyunca Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ile doğrudan iletişimi sürdürmüştür. Erdoğan, 15 Temmuz akşamı Türkiye'ye destek sunmak için kendisiyle konuşan ilk kişinin Katar Emiri Hamed Sani olduğunu söylemiştir (BBC, 2016). Katar devleti durumu dikkatle izlemek için Türkiye'ye resmî heyetler göndererek bu tavrını hayata geçirmiştir. Bununla birlikte Katar elçisi, hükümetinin Türkiye'de devam eden yatırımlarında bir tehlike görmediğini açıklarken, Türk basını, başarısız darbe girişiminden sonraki altı ay içinde Türkiye pazarında Katar ve Suudi varlıklarında 250 milyar doların bulunacağını bildirmiştir.

Al-Jazeera, Doha, Ankara ve İstanbul'daki muhabirleri ile Türkiye'deki olayları haberleştirmede önemli bir rol oynamıştır, Türkiye'den haber yapmak ve analiz etmek için önemli bir yer ayırmış ve konuyu ele almak için bir dizi program düzenlemiştir. 20 Temmuz 2016'da El Cezire, Cumhurbaşkanı Erdoğan ile doğrudan röportaj yapan ilk Arap yayıncısı olmuştur. Bu röportaj, CNN'de Erdoğan'la yapılan Türkçe röportajdan sonra, darbeden sonra yabancı bir yayıncı tarafından dünya çapında gerçekleştirilen ikinci röportaj olarak kabul edilmektedir. Ağustos 2018'de Türk parası ABD'li Papaz Andrew Brunson'a yönelik terör soruşturması nedeniyle Türkiye ile ABD arasında tırmanan gerilimin ortasında dolar karşısında neredeyse %20 oranında değer kaybetmiş ve ciddi bir krizi hızlandırmıştır. Türk bankacılık sisteminin istikrarına ilişkin endişeleri artıran bu krize yanıt olarak Katar Emiri Şeyh Tamim bin Hamid, 15 milyar dolarlık bir yatırım planının uygulanması talimatını vermiştir (BBC Türkçe, 2018). Bu yatırım ve Türkiye'nin yaptığı diğer adımlar, Türk Lirası'nın yakın dönemde ABD doları karşısında yükselmesini sağlamıştır.

Türkiye, Ekim 2019'da Suriye'nin kuzeyindeki terör gruplarına karşı başlattığı "Barış Pınarı Harekâtı" sürecinde, bir dizi Batılı ülkeden ve Arap Birliği'nden ağır eleştiriler kınama almıştır. Arap Birliği bu operasyonu "Türkiye'nin Suriye'ye saldırısı" olarak nitelendirirken, çok sayıda Batılı ve Arap ülkesi de kınamıştır. Katar bu Arap Birliği bildirisini görmezden gelerek Türkiye'ye bu durumda destek vermiştir. Sonuç olarak, Soğuk Savaş'ın sona ermesi, 2003 Irak işgali, 2011 Arap Baharı gibi uluslararası ve bölgesel faktörlerin ardından gelen dönemden bu yana Türkiye ile Katar arasındaki yakınlaşmanın artması beklenmektedir.

6. İkili İlişkilerin Gelişimi (Siyaset, Ekonomi, Askerî, Enerji, Medya, Kültür)

İki ülke arasındaki bağlantılar, bir yandan uluslararası ve bölgesel sistematik değişkenlerden, diğer yandan yerel faktörlerden etkilenmiştir. Bu siyasi, askerî, ekonomik ve kültürel alanlarda büyüyen bir anlaşmaya yol açmıştır. Siyasi bakımdan Katar'ın bölgeye yönelik dış politikası, özellikle Filistin gibi temel sorunlar açısından Türkiye'nin yaklaşımına çok benzemektedir. ABD ile olan bağlantılarına rağmen, iki ülke İran ve Suriye ile de samimi bağlarını sürdürmüştür. Katar ve Türkiye'nin dış politikası çoğulculuk ve arabuluculuk özellikleriyle öne çıkmaktadır. 2009'da iki ülke Suriye ile uzlaşmaya yönelik ortak adımlar atmıştır. Liderlerin birbirleriyle sağlam kişisel

ilişkiler kurdukları ortaya çıkmış ve bu ilişkiler 2010'da Hamed bin Khalifa, Recep Tayyip Erdoğan ve Esad ile yapılan görüşmenin yolunu açmıştır. İki ülke, Hamas'ın 2006 Filistin yasama seçimlerindeki zaferini meşru olarak kabul eden birkaç ülke arasında yer almıştır. Dış politika perspektiflerindeki uyum, iki ülke arasındaki bağların büyümesi için çok önemli olmuştur. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın biz ve Katar bölge meselelerine tek bir pencereden bakıyoruz diye açıklamada bulunması bunun bariz bir örneğidir.

Katar, El Cezire ve Arap Birliği aracılığıyla diplomatik eylemler yoluyla halkların demokratik ve meşru taleplerini desteklemek için Türkiye'den daha hızlı davranmıştır. İki ülke arasındaki hız farkının belki de sebeplerinden biri, Türkiye'nin orta büyüklükteki bir güç olması sayesinde daha önce edindiği ilişkileri ve projeleri kaybetme kaygısı olmuştur. Her iki taraf da, Mısır'daki seçimleri kazanan Müslüman Kardeşleri desteklemiştir. Bölgesel koşullar, Ankara ve Doha'ya ortak stratejik hedefler doğrultusunda proaktif bir dış politika yürütme fırsatı vermiştir (Pala ve Aras, 2015). Arap Baharı'nın sona ermesinin ardından her iki taraf da aynı otoritelere meşru oldukları gerekçesiyle desteklerini sürdürmüşlerdir. Her iki ülke de 2013 Mısır darbesini ve Hafter'in Libya'da başlattığı askerî önlemleri kabul etmeyi reddetmiştir. Esad yönetimine karşı savaşan Suriyeli muhalif grupları da desteklemeye devam etmişlerdir. Bu yaklaşım iki ülkeyi ortak düşman ve tehlikelerle karşı karşıya getirirken, aralarındaki bağı derinleştirmiştir. Siyasi ilişkilerdeki bu ilerleme, Aralık 2014'te Ortak Stratejik Komite'nin kurulmasına öncülük etmiş ve 2019 yılı boyunca yürütülen beş oturumda farklı alanlarda 55'in üzerinde anlaşmaya varılmıştır. Beş yıl içinde iki lider, on tanesi 2018 ve 2019'da olmak üzere yirmi altı kez bir araya geldi ve işbirliğini güçlendirmiştir (Anadolu Ajansı, 2020).

Son yıllarda, Türkiye ve Katar'ın *ekonomik* bağları enerji, altyapı, imalat, turizm ve petrokimya dahil olmak üzere çeşitli sektörlerde önemli ölçüde artmıştır. Bu ortaklıklar, küresel stratejik işbirliğini geliştirmeyi amaçlayan protokoller ve anlaşmalarla resmîleştirilmiştir. Katar ile Türkiye arasında Ticaret ve Ekonomik Ortaklık Anlaşması (TEPA) 2018'de imzalanmıştır. 2017-2018 yılları arasında Katar'ın Türkiye'ye ihracatı yüzde 99 gibi rekor bir büyüme gösterirken, aynı zaman diliminde Türkiye'nin Katar'a ihracatı yüzde 64,9 artmıştır. Katar National Bank (QNB), 2013 yılında Türk bankacılık pazarına giren ilk Katar bankası olmuştur (NTV Haber, 2016). 2017'de Türkiye'nin Katar'a ihracatı 36,2 milyon dolardan 52,4 milyon dolara yükselmiş, Katar'ın Türkiye'ye aynı dönem için 19,6 milyon dolardan 23,7 milyon dolara yükselmiştir. Katar'ın 2018'deki toplam yatırımlarının 650 milyon doları tarım ve hayvancılık endüstrisine ayrıldığı için Türkiye'de Katarlı yatırımcılara önemli avantajlar sağlamıştır (Aljazeera, 2018).

Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı'na (TEPAV) göre, 2019 yılının Ocak-Haziran döneminde Türkiye'ye yapılan yabancı yatırımlar listesinde Katar ilk sırada yer almıştır. 2019'un ilk yarısı gelen doğrudan yabancı yatırımların toplamı 3,1 milyar doları bulmuştur. Bu yatırımın yaklaşık %19,4'ü Katar, %18,7'si İngiltere ve %17,5'i Azerbaycan kaynaklıdır. Böylece üç ülkenin Türkiye'deki toplam yabancı yatırım içindeki payı bir önceki yıla göre %34,3'ten %55,6'ya yükselmiştir. Türkiye'de Katar'a yapılan doğrudan yatırımlar geçen yılın aynı dönemine göre 85 milyon dolar artarak 601 milyon dolara ulaşmıştır. Katar'daki birleşik Türk-Katar firmalarının sayısı 500'ü geçmiştir (TEPAV, 2020). Bu işletmeler uluslararası ticaret, sözleşmeler ve bilgi teknolojisi ile ilgilenmektedirler. Katar'daki fırsatlar, 2030 vizyon programının girişimleri ve Katar'ın 2022'de Dünya Kupası'na ev sahipliği yapmasıyla değerlendirilmektedir (Daily Sabah, 2019). Katar'ın 2022 Dünya Kupası hazırlıkları kapsamında Türk firmaları toplam 17 milyar dolarlık inşaat ihalesi almıştır. Önemli anlaşmalardan biri de, Türkiye ve Katar merkez bankaları arasındaki para takası anlaşmasında yapılan değişiklik olmuştur. Yetkililere göre, bu anlaşma "ilgili yerel para birimlerinde ikili ticareti mümkün kılmayı ve iki ülkenin mali istikrarına yardımcı olmayı" amaçlamaktadır. Türk Lirası ve Katar Riyali için toplam takas tavanı orijinal düzenlemede 3 milyar dolardan 5 milyar dolara çıkarılmıştır (BBC, 2018).

Aralık 2014'ten sonra *askerî* cepheye Türkiye-Katar ilişkileri ileri seviyeye taşınmıştır. Eğitim, savunma sanayi ve ordu arasında yapılan anlaşmalar, Türk personelinin Katar'a konuşlandırılması ve 2017 yazında Doha'da bir Türk askerî üssünün inşasına yol açmıştır. 23 Mayıs 2007'de Türkiye ve Katar arasında askerî eğitim, teknoloji ve araştırma alanlarında uzun süreli bir işbirliği anlaşması imzalanmıştır. Daha sonra 19 Aralık 2014 tarihinde iki ülke arasında askerî eğitim, savunma sanayi ve Türk Silahlı Kuvvetlerinin Katar topraklarında konuşlandırılması alanlarında işbirliği anlaşması imzalanmıştır. 28 Nisan 2016'da Katar'da TSK'nın konuşlandırılmasını kapsayan kapsamlı bir anlaşma imzalanmıştır (Muriç, 2020). İki taraf, bölgesel ve uluslararası barışı desteklemek ve eğitim tatbikatları yapmak için Katar'da Türk askerî konuşlandırma konusunda anlaşmışlardır. Birimin ana hedefi, Türk ve Katar düzenlemelerine bağlı kalarak Katar'ın askerî yeteneklerini ortak tatbikatlar yoluyla artırmak olmuştur. Katar, Türk ordusunun hizmet, ulaşım ve topraklarındaki diğer masraflarını karşılamıştır. Katar'daki Türk birlikleri, birleşik bir komuta, bir koordinasyon komitesi destek unsurları, bir kara unsuru ve bir donanma unsurundan oluşması planlanmıştır. Türkiye, Haziran 2017'de üç bin asker kapasiteli Tarık bin Ziyad Üssü'ne asker konuşlandırarak Katar'daki kuvvet dağıtım anlaşmasını etkinleştirmeye başlamıştır. Haziran 2017'de 130 asker daha gönderilmiştir. Katar donanması ile "hızlı müdahale" deniz manevralarına katılmak üzere yaklaşık 214 asker daha gönderilmiştir. Katar kaynakları o tarihte Türkiye'nin tesisinde konuşlanmış asker sayısının 3 bine çıkarılacağını belirtmiştir (Hürriyet, 2019). Ayrıca, Suudi Arabistan'ın Türk tesisinin Katar'da bulunduğu ve Katar'a yönelik ambargonun delinmesine yardımcı olduğu yönündeki itirazlarına rağmen, Türk-Katar askerî işbirliği geliştirilmiştir. Sonuç olarak, yeni bir askerî tesis inşa edilmiştir. Türkiye ve Katar askerî bağlarını sürdürmekten vazgeçmemiştir. Mart 2018'de "Aslan İni" adlı birleşik bir askerî tatbikat gerçekleştirilmiştir. Nisan 2019'da Türkiye ve Katar, Doha'da havacılık eğitimi gerçekleştirmiştir (Anadolu Ajansı, 2019).

Türk askerlerinin konuşlandırılmasına ve ortak tatbikatlara ek olarak, Katar'ın mevcut Türk askerî modernizasyon sürecine katılımı, artan askerî işbirliğinin önemli bir işareti olmuştur. İşletme, yeni Türk Altay tankının üretiminden sorumludur. Katar hükümeti, Türk "Altay" ana muharebe tanklarını satın alma niyetini açıklamıştır. Katar'ın 100 civarında tank alacağı ve bunlardan 40'ının önce teslim edileceği kararlaştırılmıştır. BMC ve Katar Silahlı Kuvvetleri, son 85 zırhlı aracı satın almak için bir sözleşme imzalamıştır (Muriç, 2020). Katar Silahlı Kuvvetleri, Doha Deniz Savunma Fuarı ve Konferansı "DIMDEX 2018" kapsamında yapılan sözleşme kapsamında Türk işletmesine 50 Kirpi ve 35 Amazon tipi olmak üzere 85 adet zırhlı araç siparişi vermiştir. Katar ise sahip olduğu aynı sistemin elde edilmesine verdiği önem nedeniyle Türkiye'yi Rusya ile S-400 anlaşmasını imzalaması çağrı yapmıştır. Bunlarla birlikte, iki ülkenin Somali ve Sudan'daki çabalarını birlikte koordine ettiği de bilinmektedir (Malyasov, Defence Blog, 2019). 2019'da müzakere edilen bir güvenlik anlaşması uyarınca Türkiye, 2022 FIFA Dünya Kupası'nda güvenliği sağlamak için Katar'a güvenlik kadroları ve özel kuvvetler göndermiştir. Türkiye'nin batısındaki İzmir ilindeki Jandarma Komando Okulu ve Eğitim Merkezi Komutanlığında 15 Katar özel kuvvet birimine eğitim verilmiştir. Katar ile imzalanan tüm askerî-savunma anlaşmalarının Türkiye'ye sağladığı en önemli fayda, 100 yıl sonra Körfez'e askerî dönüşü ve yurt dışı denizaşırı alanlarda varlığını göstermesi olmuştur (Anadolu Ajansı, 2019).

Enerji de iki ülke arasında potansiyel bir işbirliği alanı olarak kabul edilmektedir. Katar hem petrol hem de doğal gaz açısından en zengin enerji üreten ülkelerden biridir. Türkiye'nin önemli enerji gereksinimleri var ve kaynak tabanını çeşitlendirmek için önlemler almaktadır. Kaynaklara göre 2012'de Katar gazının önce Türkiye'ye sonra da Avrupa'ya gönderme planlanmıştır. Ancak Suriye devriminin ortaya çıkışı bu stratejinin uygulanmasının yolunu kapatmıştır. 2014-2015 kışında, Türkiye'nin doğal gaz tedarik kaynaklarını çeşitlendirme çabalarının bir parçası olarak, Ankara ve Doha hükümetleri, Türkiye'nin dokuz tankerle 1,2 milyar metreküp doğal gaz ithal etmesine izin veren bir anlaşma imzalamışlardır (Aljazerra, 2014).

Katar, Ortadoğu bölgesinin en büyük *medya* uluslarından biri olarak tanınmaktadır. Bu açıdan El Cezire medya ağının Arapça ve İngilizce kanalları öne çıkmaktadır. Bu kanalın Arap Baharı olayları üzerinde önemli bir etkisi olmuştur. Ayrıca, El Cezire 2003 Irak işgalini haber yapan tek Amerikan dışı kanal olmuştur. Türkiye ile Katar'ın uzlaşması, Arap dünyasında geniş bir izleyici kitlesine sahip olan El Cezire'yi Türk siyasetini ve ülke imajını Arap kamuoyuna aktarmada değerli kılmaktadır. Bu bağlamda El Cezire'nin 2016'da Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ile yaptığı "Almukabala" programı en değerli örneklerdendir. Arap dünyasına Erdoğan'ın kişiliği ve başarıları, Türkiye ve bölgesel liderliğinin ruhuna ilişkin sorularına cevaplar sunmuştur. Ayrıca Erdoğan'ın bölgede yaşanan olaylara bakış açısı ve başarısız darbe girişimi hakkındaki düşünceleri dile getirilmiştir. Bununla beraber ilişkiler, karşılıklı yarar sağlayan siyasi yayınlarla sınırlı değildir. Al-Wasl şirketinin Çalık Group'tan Sabah, ATV TV'lerin yüzde 25'ini satın aldığı 2008 yılından bu yana Türk medya sektörüne Katar yatırımları yapılmasına başlanılmıştır. Katar medya şirketi Türk Digiturk ağı olan DP Acquisitions B.V. Holdings'i satın almıştır (Hürriyet, 2008).

Medyanın kültürlerarası söylemi teşvik etme işlevine ilişkin olarak medya ve kültür arasında bir bağlantı vardır. Sivil toplum kuruluşu İstanbul Kültürlerarası Sanat Diyalogları Vakfı, Eylül 2018'de Katar'da "Katar Türkiye" girişimini başlatmıştır. Katarlı kuruluşlarla işbirliği içinde yürütülen "Kültürlerarası Sanat Diyalogları" ortak etkinlikler, sanat sergileri ve müzik performanslarından oluşmaktadır (Aljazerra, 2018). Ayrıca çeşitli geleneksel ve çağdaş sanat formları üzerine konferanslar, festivaller ve seminerler içermektedir. Buna karşılık, Yunus Emre Enstitüsü Doha'da bir dizi kültürel etkinlikler hayata geçirmektedir. Örneğin Şubat 2019'da "Tarihten Günümüze Türkiye-Katar İlişkileri" başlıklı bir konferans düzenlenmiştir. Katar'ın mimari özellikleri iki ülke arasındaki kültürel bağları ortaya koymaktadır. Osmanlı döneminde bazı kaleler ve yapılar inşa edilmiştir. Ayrıca askerî ve dini yapıların inşasıyla da kendini göstermiştir. Osmanlı döneminde Katar'da Zubara Kalesi'ni inşa edilmiştir. Muhammed Abdulvahhab Camii, Osmanlı döneminde inşa edilmiş Ebu Kubab Camii'nin modernize edilmiş versiyonudur. Bunlarla birlikte, bazı Türkçe eserler Arapçaya çevrilmiştir (Alrantisi, 2021:239). Katarlı öğrenciler Türkçe öğrenirken, Türk öğrenciler Arapça'yı öğrenmeye ilgi göstermektedirler. 2002'de 1.400 olan Katarlı ziyaretçi sayısı 2014'te 18.000'e, ardından 2018'de 48.000'den 96.600'e çıkmıştır (Turizm Ajansı, 2021). Bu açıdan bakıldığında Türk televizyon programlarının öneminin ve turizmin kültürel dönüşümdeki rolünün vurgulanması gerekmektedir.

Sonuç

Araştırmanın bulgularına göre, 2011 yılı öncesinde iki ülke arasında var olan sıcak bağlar var olmuştur. Arap Baharı sırasında birçok alanda ortak paydada buluşan iki ülke, 2014 yılından sonra bağlarını kuvvetlendirmiştir. 2017'den günümüze hemen her alanda ilişkilerini geliştirmeye devam etmektedir. Körfez krizi sona erdikten sonra Türkiye-Katar ilişkilerinin eskisi gibi olmayacağına dair söylentiler olsa da uzlaşmanın iki ülke arasında daha iyi hale getireceğini söylemek yanlış olmaz. Öte yandan Türkiye'nin başından beri Katar'ın yanında yer aldığı ve sorunun çözümüne yardımcı olduğu söylenebilir. Türkiye ile Katar'ın bağlarının ve iş birliğinin uzun vadeli devam etmesi hem bir beklenti hem de üst düzey devletler arası strateji olarak tanımlanabilir. Bu strateji kapsamında daha fazla sayıda takas anlaşması, askerî sektöre yönelik işbirlikleri ve yoğun ticaret faaliyetleri hayata geçirilmektedir. Bunlara ek olarak, iki ülke arasındaki ekonomik işbirliğinin istikrarlı bir şekilde geliştirilmesine odaklanılarak stratejik ve diplomatik ilişkilerin geliştirildiği vurgulanmaktadır. Bu bağlamda Türkiye ile Katar arasında çeşitli disiplinlerde yürütülen iş birliği ve ikili ilişkilerin kurumsallaşmasına yönelik atılan adımlar, yakın gelecekte iki ülke arasındaki ilişkilerin artarak devam edeceğinin sinyallerini vermektedir.

Stratejik düzeyde, Türkiye ile Katar arasındaki ilişki, yüksek derecede bir güven yaratmıştır. Bu senaryoda Türkiye'nin Doha'daki askerî tesisini kapatması beklenmemektedir. Bölgesel uzlaşmalar Ortadoğu'da geline aşamanın özelliklerinden biri haline gelmiş ve içinde bulunduğumuz dönemde ülkeler arasında onları bu yola sevk eden bir karşılıklı anlayış ve karşılıklı çıkarlar durumu oluşmuştur. Ancak bu aşama, mevcut durumun bir sonucu olarak bir "kararlılık testi" ile karşı karşıyadır. Mevcut uzlaşma, ilişkilerin 2011 öncesine döneceği veya tüm anlaşmazlıkların çözüleceği anlamına gelmemektedir, ancak yeni bir sayfa açma niyeti olduğu açıktır. Katar'ın Türkiye ile olan ilişkilerine bakıldığında 2011 öncesinde samimi olduğu, 2011'den sonra pek çok alanda yakınlığı, 2014'ten sonra ise pekişerek güçlendiği gözlenmekte ve ileride bu bağların güçlenerek devam edeceği beklenmektedir. Afganistan'da tanık olduğumuz gibi, iki ülke arasındaki işbirliğinin devam etmesi, Körfez bölgesi ve diğer bölgelerde de istikrara fayda sağlamaktadır. Benzer şekilde, bu fayda Kuzey Afrika'da, özellikle Libya'da, Afrika Boynuzu'nda ve Doğu Akdeniz bölgesinde kendini gösterebilir.

Türkiye, son dönemde yürütmeye çalıştığı çok yönlü dış politikası çerçevesinde Katar ile bağlantılarını kurup genişletmenin yanı sıra başta Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri olmak üzere diğer Körfez ülkeleri ile bağlarını güçlendirmeye çalışmaktadır. Ancak bölgede kutuplaşmaların oluşmasıyla Türkiye ve Katar aynı safta yer almış, dolayısıyla iki devlet arasındaki ilişki; yaklaşma, dayanışma ve akabinde işbirliği çerçevesinde gelişmiştir. Arap devrimleri zamanı bölge halklarını desteklemek, Mısır darbesine ve ardından Müslüman Kardeşler aleyhine yürütülen siyasete karşı ortak tavır almak ve diğer birçok bölgesel olay, Türkiye ve Katar'ın işbirliğini güçlendirmesini sağlamıştır. Bu çerçevede Türkiye, 5 Haziran 2017'de Katar'a uygulanan ambargo kararına karşı tavır almış ve Katar'a hızlı destek sağlamıştır. Çalışma süreci boyunca varılan önemli sonuçlardan biride, Katar'ın diğer küçük ülkelerden, Türkiye'nin ise diğer orta ölçekli güçlerden farklı olduğudur. Bu ayırım, devletlerin uluslararası ve bölgesel konularını güçlendirerek, risklerden kaçınarak ve uluslararası geçişlerin analizine dayalı olarak en uygun politikaları seçerek politikalarına katkıda bulunduğu için rasyonel bir avantaj olarak tanımlanabilir. Bu, liderlerin ülkelerinin potansiyelini fark edip kullanabilmelerine, bölgesel ve uluslararası sistemik sinyalleri doğru yorumlayabilmelerine, en ideal müttefikleri seçebilmelerine, uluslararası arenada esnek hareket edebilmelerine, müttefiklerinin yükünü hafifletebilmelerine ve müttefiklerin eksik buldukları alanlara katkı sağlayabilmelerine bağlıdır. Bu, etkiyi maksimize eden bir yaklaşıma dayalı makul politikalar gerektirmektedir. Bu politikalar, ortak hedeflere sahip orta ölçekli güçlerin ve akıllı küçük ülkelerin daha fazla etki elde etmek ve engelleri aşmak için birlikte hareket etmelerini sağlamaktadır. Bazı sorunlar bağlamında ilişkilerinde sürtüşmeler olabilir ancak 2002 ile 2021 arasındaki ilişki çizgisine bakıldığında iki ülkenin gerilimleri hızla aşabildikleri görülmektedir. Bunun Ankara ile Doha arasındaki bağları güçlendirmenin büyük bir parçası olduğunu hatırlamak önemlidir, çünkü her iki taraf da özellikle kriz zamanlarında diğerinin ihtiyaç duyduğu alanlarda birbirilerine yardım etmektedir.

Bugün dünya genelinde ittifakların adlandırılmasında bir yanlış anlama görülmektedir. Türkiye'nin NATO üyeliğine rağmen, gerçekte ittifak bağları belirsizdir. Bununla birlikte, küçük bir ülke olarak Katar'ın korumacı bir politikası olduğu görülmektedir. Dolayısıyla Türkiye ile sadece stratejik bağlara sahip olmakla yetinmemekte daha derin ilişkiler kurmaya çalışmaktadır. Her iki ülke de İran gibi bölgede revizyonist bir strateji izlememekte ve aynı zamanda statükonun savunucuları olarak sınıflandırılmamaktadır. Buna karşılık iki görüş arasında yer almaktadırlar. Olabildiğince bağımsız olmaya çalışmakta, bölge halklarının istedikleri bir değişimi desteklemekle ve yumuşak denge mekanizmasıyla uyum içinde çalışmaktadırlar. Bununla birlikte, bölgesel stratejilerine ek devletler de dahil etmelidirler. Zira tek başına hareket etmek bölgesel yapıyı değiştiremez. Bu bağlamda Sudan, Tunus, Libya, Kuveyt ve Somali ile işbirliği yapmaya çalışsalar da statükoyu koruyan güçlerin muhalefetiyle karşılaşmaktadırlar. Süper gücün çıkarları gereği iki ülke arasındaki bağlar diğer bölgesel işbirliği ilişkilerinden farklılık göstermektedir. Türkiye ve Katar'ın ABD ile olan bağları, Suudi Arabistan, Birleşik Arap

Emirlikleri ve Mısır'ın ABD ile olan bağlarından farklıdır. Gerçekte Suriye ile Rusya arasındaki ilişkiden de farklıdır. Keza bahsedilen durumlarda, büyük güç ve iki ülke seçkinleri bu ilişkiden kazançlı çıkmaktadırlar. Ankara ile Doha arasındaki ortaklık ise daha özerk bir dış politikayı mümkün kılmakta ve büyük ölçüde karşılıklı çıkarlara hizmet etmektedir. Türkiye ile Katar arasında var olan bağ bir ittifak olarak kategorize edilmese de stratejik bir ortaklık olduğu ve tam bir stratejik ortaklık olma yolunda ilerlediği söylenebilir.

Kaynakça

- Al-Araby AlJadeed (2019). *Katar ve Türkiye Arasında 5 Yıl İçinde 52 Ekonomik Anlaşma*. Al-Araby AlJadeed. <https://bit.ly/2uwjt4n> (Erişim Tarihi: 05.10.2023).
- Aljazeera (2016). *Başarısız Darbe Sonrasında Erdoğan ile Yapılan İlk Röportajı Yayınladı*. Aljazeera <https://bit.ly/2SSU9Kv> (Erişim tarihi: 16.01.2023).
- Aljazeera (2018). *Katar Türkiye Faaliyetleri Başlatıldı Kültürlerarası Sanatsal Diyaloglar*. Aljazeera <https://bit.ly/2NMETkj> (Erişim Tarihi: 13.12.2022).
- Alrantisi, M. (2021). *Bölgesel Güç Dengelerinde Türkiye Katar İlişkileri*. İstanbul: SETA.
- Altun, F. (2017). *Türkiye Katar Krizine Nasıl Bakmalı?* Sabah.
- Anadolu Ajansı (2019). *Katar'da Türk-Katar Askerî Görüşmeleri*. Anadolu Ajansı. <https://www.aa.com.tr/tr/gunun-basliklari> (Erişim Tarihi: 05.01.2023).
- Ataman, M. ve Akdoğan, İ. (2014). Türkiye'nin Körfez Ülkeleri ve Ürdün Politikası: Katar. B. Duran, K. İnat, A. Balcı (Ed.) *Türk Dış Politikası Yılığ* (ss. 209-235). İstanbul: SETA.
- Bakir A.H, Aljazeera Araştırma Merkezi (2018). *Çemberi Yırtmak: Katar'ı Desteklemede Türkiye ve İran'ın Rolü*. <https://studies.aljazeera.net/ar/reports/2018/05/180529103050995.html> (Erişim Tarihi: 10.01.2023).
- Barlas, D. (2005). Turkish Diplomacy in the Balkans and the Mediterranean: Opportunities and Limits for Middle Power Activism in the 1930's. *Journal of Contemporary History*, 40 (3), 441-464.
- BBC Arapça (2014). *Suudi Arabistan, BAE ve Bahreyn Katar'dan Büyükelçilerini Çekti*. BBC. www.bbc.co.uk/arabic/middleeast/2014/03/140305_gulfstates_qatar. (Erişim Tarihi: 25.12.2022).
- BBC Arapça (2017). *Üdeyid: Yurtdışındaki En Büyük ABD Hava Üssü*. BBC. <https://www.bbc.com/arabic/middleeast-40293795>. (Erişim Tarihi: 22.12.2022)
- BBC Türkçe (2018). *Katar, 15 milyar Dolar Değerindeki Doğrudan Yatırımlarla Türkiye Ekonomisine Destekliyor*. BBC. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-45207301> (Erişim Tarihi: 22.12.2022).
- BBC Türkçe (2018). *Katar, 15 milyar Dolar Değerindeki Doğrudan Yatırımlarla Türkiye Ekonomisine Destekliyor*. BBC. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-45207301> (Erişim Tarihi: 22.12.2022).
- CNN Arapça (2017). *CNN, Katar Krizini Anlamaya Yardımcı Olan Gizli Belgeler Yayınladı*. <https://arabic.cnn.com/middle-east/2017/07/10/secret-documents-qatar-crisis-gulfsaudi> (Erişim Tarihi: 18.01.2023)
- CNN Arapça (2019). *Katar ve Türkiye Arasındaki Ekonomik İlişkilerin Boyutu*. CNN. <https://arabic.cnn.com/business/article/2019/11/23/qatar-turkey-economicrelationship> (Erişim Tarihi: 14.01.2023).
- Daily Sabah Arapça (2015). *Türkiye-Katar İlişkileri ve Gelişim Aşamaları*. Daily Sabah. <https://www.dailysabah.com/arabic/politics/2015/12/02/turkish-qatari-relations> (Erişim Tarihi: 14.01.2023).
- Dizdaroğlu C. ve Kösen M. (2019). *Türk Dış Politikası Kamuoyu Algıları Araştırması*. Kadir Has Üniversitesi-Türkiye Çalışmaları Merkezi. <https://www.khas.edu.tr/sites/khas.edu.tr/files/inline-files/TDP-2019.pdf> (Erişim Tarihi: 24.12.2022).
- Erhan O. ve Lindenstrauss.L (2019). *With a New World Order Taking Shape, Turkey Again Looks Eastward*. *INSS Insight*, 1194. www.inss.org.il/publication/with-a-new-world-order-taking-shape-turkey-againlooks-eastward. (Erişim Tarihi:16.01.2023).
- Finn, T. (2016). *Seeing Shared Threats, Turkey Sets up Military Base in Qatar*. Reuters <https://www.reuters.com/article/uk-qatar-turkey-military-id> (Erişim Tarihi:14.12.2022).
- Ghadban N., Aljazeera (2004). *Irak'ın İstilasında Medya Savaşı*. <https://bit.ly/2tBIEC> (Erişim Tarihi: 11.01.2023).
- Gideon, R. (1998). Review: Neoclassical Realism and Theories of Foreign Policy. *World Politics*, 51 (1), 144-172.
- Goetschel L. (1998). *Introduction. Small States Inside and Outside the European Union*. Springer US, 9-12.

- Gulf News (2015). *Turkey 'to establish military base in Qatar*. Gulf News. <https://gulfnnews.com/world/mena/turkey-toestablish-military-base-in-qatar-1.1630691> (Erişim Tarihi: 07.01.2023).
- Hatır L. (2018). *Qatar's Foreign Policy: Balancing New Alliances in a Contested Region*. Chatham House Sempozyumu. <https://www.chathamhouse.org/event/qatar-s-foreign-policy-balancing-newalliances-contested-region> (Erişim Tarihi: 07.01.2023).
- Hürriyet (2013). *Gezi Eylemcilerine Katar'da Gözaltı*. <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/gezi-eylemcilerine-katar-da-gozalti-23529893> (Erişim Tarihi: 23.12.2022).
- Hürriyet (2017). *Krizin ardından Mehmetçik Katar'a girdi*. <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/krizin-ardindan-mehmetcik-katara-girdi> (Erişim Tarihi:15.01.2023).
- Independent (2017) *Qatar responds to Arab neighbours' demands over alleged terror links*. <http://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/qatar-response-diplomatic-feud-saudi-arabiabahrain-iran-terror-links-a7824406.html> (Erişim Tarihi:07.01.2023)
- Jabbour, J. (2019). *Türkiye: Yükselen Güç Diplomasisi*. CNR Editions Paris,165.
- Jamal, A. (2014). *Katar Dış Politikası 1995-2013: Kaldıraçları ve Stratejileri*. Beyrut: Elddar Alarabiya Lilulum Yayıncıları.
- Kabalan, M. (2017). *Katar ve ABD, Arap Siyaseti*. *Siyaset Arabiyya*, 57(28), 7-26.
- Kurşun, Z. (2019). *Şeyh Muhammed b. Casim Döneminden İtibaren Türkiye-Katar İlişkileri*. Katar Üniversitesi. <https://tinyurl.com/rn6f4bo> (Erişim Tarihi:17.01.2023).
- Lobell, E. S. (2009). *Threat Assessment, the State, and Foreign Policy: A Neoclassical Realist Model*. S. E. Lobell, N. M. Ripsman, J. W. Taliaferro (Ed.) *Neoclassical Realism, The State and Foreign Policy*. New York: Cambridge University Press.
- Malyasov, D. (2019). *Qatar to buy Altay Main Battle Tanks from Turkey*. Defence Blog, <https://defence-blog.com/army/qatar-to-buy-altay-main-battle-tanks-from-turkey.html> (Erişim Tarihi:17.01.2023).
- Muriç, K. (2020). *Türkiye-Katar İlişkileri ve Bölgesel Dengeler*. İNSAMER Araştırma 122. <https://www.insamer.com/tr/uploads/pdf/rapor-turkiye-katar-iliskileri-ve-bolgesel-dengeler.pdf> (Erişim Tarihi: 21.12.2022).
- NATO Review, (2019). *The Istanbul Cooperation Initiative at 15*. <https://www.nato.int/docu/review/articles/2019/12/16/the-istanbul-cooperation/initiative-at-15/index.html>, (Erişim Tarihi: 22.12.2022).
- Neumann, I. ve Gstöhl, S., (2006). *Introduction: Lilliputians in Gulliver's World?* C. Ingebritsen, I. Neumann, S. Gstöhl ve J. Beyer (Eds.) *Small States in International Relations* (ss. 3-36). Seattle: University of Washington Press.
- NTV Haber (2016). *Katarlıların Finansbank'ı satın alma süreci tamamlandı*. NTV Haber. https://www.ntv.com.tr/ekonomi/finansbank-resmen-katarlilarin,m04PYmbo4ECp_plDYDTX8A (Erişim Tarihi: 21.12.2022).
- Öniş Z. ve Kutlay M. (2013). *Rising Powers in a Changing Global Order: The Political Economy of Turkey in the Age of BRICS*. *Third World Quarterly*, 34 (8).
- Oosterveld W. ve Torossian B., (2018). *A Balancing Act the Role of Middle Powers in Contemporary Diplomacy*. HCSS.
- Pala Ö. ve Aras B. (2015). *Practical Geopolitical Reasoning in the Turkish and Qatari Foreign Policy on the Arab Spring*. *Journal of Balkan and Near Eastern Studies*, 17 (3), 286-302.
- Qatar Embassy Pages (2021). *Qatar Embassies & Consulates*. <https://www.embassypages.com/qatar> (Erişim Tarihi: 18.01.2023).
- Rudd K. (2006). *Leading Not Following: The Renewal of Australian Middle Power Diplomacy*, *The Sydney Papers*, 19 (1).
- Schirm A.S. (2010). *Leaders in Need of Followers: Emerging Powers in Global Governance*. *European Journal of International Relations*, 16 (2), 197-221.
- SIPRI, Stockholm (2019). *Trends in World Military Expenditure, 2018*. <https://www.sipri.org/publications/2019/sipri-fact-sheets/trends-world-military-expenditure-2018>. (Erişim Tarihi: 18.01.2023).

- Static Times (2019). GDP Indicators. <http://statictimes.com/economy/gdp-indicators-2019> (Erişim Tarihi: 12.01.2023).
- T.C. Dışişleri Bakanlığı (2010). Türkiye, Suriye ve Katar Üçlü Toplantısı Hakkında Basın Açıklaması. http://www.mfa.gov.tr/turkiye_-suriye-ve-katar-uclutoplantisi-hakkinda-basin-aciklamasi-_9-mayis-2010_.tr.mfa (Erişim Tarihi: 18.01.2023).
- T.C. Dışişleri Bakanlığı (2018). Türkiye-Katar Siyasi İlişkileri. <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-katar-siyasi-iliskileri.tr.mfa> (Erişim Tarihi: 18.01.2023).
- T.C. Dışişleri Bakanlığı (2022). https://www.mfa.gov.tr/mikta-meksika_-endonezya_-kore_-avustralya_.tr.mfa, (Erişim Tarihi: 24.01.2023).
- TEPAV (2019). Haziran 2019'da 557 Milyon Dolarlık Doğrudan Yatırım Katar'dan Geldi. https://www.tepav.org.tr/upload/mce/2019/bultenler/odi_fdi/turkiyeye_gelen_ve_turkiyed (Erişim Tarihi: 22.01.2023).
- Turizm Ajansı (2019). *O Ülkeden Gelen Ziyaretçi Sayısı Turizmcilerin Bile Tahminlerini Aştı*. Turizm Ajansı. <https://www.turizmajansi.com/haber/o-ulkeden-gelen-ziyaretci-sayisi-turizmcilerin-bile-tahminlerini-asti-h29144> (Erişim Tarihi: 22.01.2023).
- Turk Press (2019). Türkiye, 2022 Dünya Kupası'nı Güvence Altına Almak için Katar'a Güvenlik Personeli ve Özel Kuvvetler Gönderdi. <https://www.turkpress.co/node/66040> (Erişim Tarihi: 25.01.2023).
- Worldometers (2020). Population. www.worldometers.info/world-population/ (Erişim Tarihi: 11.01.2023).
- Yalçın, (2012). *The Concept of 'Middle Power' and the Recent Turkish Foreign Policy Activism*. s. 195-213.
- Yalçın, H. (2018). NATO'nun Krizi ve Geleceği Türkiye'nin Artan Otonomisi. *SETA Analiz*, 251.
- Yetim, M. (2016). Katar 2015. Ortadoğu Yıllığı 2015. İstanbul: Açılım Kitap, (11), 307-325.
- Yetim, M. ve Akcan, N. (2020). Türkiye-Katar Ortaklığında Sert Güç. *Ortadoğu Analiz*, 11 (92), 24-28.
- Yunus Emre Enstitüsü (2018). Katar ve Türkiye Arasındaki Politik, Sosyal ve Kültürel İlişkiler", <https://doha.yee.org.tr/ar/news/rbt-fy-qtr-lwh-trbt-llqtlssysy-wljtmy-wlthqfy-lmmt-d-by-n-qtr-wtrky-mn-lsr-lthmny-l-ywmm-hdh> (Erişim Tarihi: 13.01.2023).